

Az Andrássyak politikai szerepe az országgyűlési almanachok tükrében

NAGY Péter

The political role of the Andrassys in the light of the parliamentary almanacs

The publication is about the political activity of the Andrassy family from the Reform Era to the parliamentary elections of 1910, when Gyula Andrassy Jr. was the only member of the Andrassy dynasty who got into the Parliament. To summarize, the members of the Andrassy family from the Betler branch had a prominent role in the control of Hungary and Prime Minister Gyula Andrassy and his son with the same name rose from the family. They took part in numerous positions of political life from the control of particular counties, being MPs to the position of the Premier. They also had active roles in several public and economic organizations. It is interesting how important the family ties were in politics of this period. This can be noticed mainly in the changes of parties especially in 1898 as well as 1904. With the help of parliamentary almanacs, compared analysis can be made, paths of life and the political roles of the Andrassy family may be presented. The analysis and the presentation definitely show the significance of the family – that may be different - in domestic politics.

Az Andrássyak hazánk egyik legelső főúri családja. A hagyomány szerint az Ázsiából származó ősmagyar vezérek egyikétől, Andorástól erednek, aki 1000-ban, Szent István koronázásán, Esztergomban tüntette ki magát. Egy idegen bajnokkal mérkőzött meg az ünnepi tornán, akit óriási erejével kettéhasított. E tettéért elnyerte az Erős melléknevet. Két év múlva pedig Gyula helyett őt nevezték ki Erdély kormányzójává. Nagy Iván szerint ennek emlékezetére lett a családi címeren egy kardos férfi és két koronát tartó oroszlán.¹

Az Andrassy család ősi fészke az erdélyi Csíkszentkirály (ma: Sâncrăieni, Románia), itt lakott Andrassy Mihály, akitől a jelenkorig levezetik a családfát. A család az 1700-as évek elején a betléri és a monoki ágra bomlott, Andrassy Miklós István fiától a betléri, György nevű gyermekétől a monoki ágat származtatják. Dolgozatomban a betléri ág politikai szerepével foglalkozom, az országgyűlési almanachok tükrében. A monoki ágból egyedül Andrassy Dénesnek volt mandátuma a főrendiházban, de a közügyekben nem vett részt.²

Az első generáció

Az említett Andrassy István kuruc generális ükunokája Károly, akinek három fia volt: a legidősebb Andrassy Emánuel (Manó), aki 1821-ben született Kassán.³ Tanulmányait Budapesten végezte, ahol bölcsészdiplomát kapott.⁴ A középső gyermek, Gyula 1823. március 8-án látta meg a napvilágot Zemplénben, a középiskola és az egyetem befejezésével külföldi tanulmányutat tett. A legkisebb fiú, Aladár 1827. február 16-án, Budapesten született, a középiskolát és a jogi tanfolyamot magánhallgatóként végezte.⁵

Andrassy Manó 1845-ben Torna megye követeként már részt vett a pozsonyi országgyűlés munkájában, majd 1848 elején ugyanezen megye főispánja is lett.⁶ Testvérét, Gyulát pedig Zemplén megye küldte a parlamentbe, majd az első független magyar kormány ugyanezen megye főispánjává nevezte ki őt is 1848-ban. Öccsük, Aladár a szabadságharc előtt még nem vett részt a politikai életben.⁷

¹ NAGY 1857. 34.

² MIHÁLYFALUSI FORGON 1909. 44–49

³ BOROVSKY 1904. 680.

⁴ HALÁSZ (szerk.) 1886. 3.

⁵ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

⁶ HALÁSZ (szerk.) 1886. 3.

⁷ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

Andrassy Manó: Önarckép. 1870 k.
www.rovart.com/foto/orig/3327.jpg

Vajda Zsigmond: Andrassy Gyula.
Betlíri Kastélymúzeum (Múzeum Betliar),
Szlovákia (www.npg.hu)

Mayer György: Andrassy Aladár,
vizitkép, 1865 k. Magángyűjtemény
<https://sparismus.wordpress.com>

A szabadságharcban azonban Andrassy Károly mindhárom gyermeke részt vett, kitörésekor Gyula szervezte a zempléni népfelkelést. Pákozdnál mindannyian részt vettek Perczel Mór oldalán; Aladár, mint Bem szárnysegédje több ütközetben is részt vett, a legkisebb fiú a világosi fegyverletétel idején őrnagyi beosztásban szolgált.⁸ Gyula Schwechatnál harcolt, majd a Debrecenbe költözött kormány követeként, Konstantinápolyban képviselte a kabinet érdekeit.⁹

A szabadságharc leverésével mindhárman emigrációba kényszerültek; Manó beutazta Indiát és Kínát, tapasztalatait *Utazás Indiában* című munkájában írta meg az 1850-es években, amely utat nyitott számára a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé.¹⁰ Gyula Párizsba menekült, ahol feleségül vette Kendeffy Katinka grófnőt, s csak 1860-ban tért haza, miután kegyelmet nyert. Aladár is csak az általános amnesztia elrendelése után tért vissza Magyarországra.¹¹ Andrassy Manó, hazatérve, a Tisza-szabályozásnak szentelte idejét, Károlyi György gróffal együtt 11 millió forintot vettek fel a munkálatokra, rajtuk kívül még Desseffy Emil gróf és Pallavicini Alfonz lettek megbízva az összeg szétosztásával. Andrassy Manó harcolta ki az osztrák kormánynál a felszabadult árterek tizenöt évi adómentességét.¹² Gyula is bekapcsolódott a szabályozási vállalkozásba. Aladár egy ideig csak gazdasági kérdésekkel foglalkozott, azon belül a lótenyésztés terén ért el eredményeket. Megvetette a homonnai kórház alapjait. 1862-ben Wenckheim Viktor leányát, Leontint vette el feleségül, a fővárosban telepedtek le.¹³

A legidősebb fiút főispáni pozícióval kínálták meg hazatérte után, de nem fogadta el, azonban később, Vay Miklós kancellársága alatt, Gömör és Zemplén megye főispánja is lett. Zempléni tisztségéről azonban, a karhatalommal szétkergetett népgyűlés után, lemondott. A gömöri főispáni hivatalt a megyerendezési törvény megalkotásáig töltötte be. Andrassy Manó a vasipar fejlesztésének érdekében gyárakat és bányatársulatokat hozott létre a Felvidéken.¹⁴ A 19. század második felében, jelentős fölényel, ő volt Gömör vármegye legtöbb adót fizető polgára.¹⁵

⁸ BONA 1987. 91–92.

⁹ BONA 1987. 345.

¹⁰ HALÁSZ (szerk.) 1886. 3.

¹¹ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

¹² HALÁSZ (szerk.) 1886. 3.

¹³ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

¹⁴ HALÁSZ (szerk.) 1886. 3.

¹⁵ B. Kovács 1997. 75.

Andrássy Gyula Sátoraljaújhely képviselőjeként részt vett az 1861. évi országgyűlésen, ahol Deák támogatóihoz csatlakozott. 1865-ben a képviselőház alelnökévé választották, majd pedig részt vett a kiegyezés előkészítésében. 1867. február 17-én miniszterelnökké választották, egyúttal a honvédelmi tárcát is átvette, az 1867. június 8-i koronázáskor ő helyettesítette a nádort. Keresztülvitte a honvédség újjászervezését, valamint a honvédmenház alapítását, amelyhez tízezer forinttal járult hozzá. 1867 októberében a királyt elkísérte a párizsi világkiállításra, majd 1869-ben a Szezei-csatorna megnyitására. 1871. november 14-én külügy- és a császári ház minisztere lett, 1872-ben Bismarckkal és Gorcsakovval jelen volt a három császár egyezményének aláírásánál Berlinben. 1874-ben Ferenc Józsefet elkísérte Pétervárra, 1875-ben Velencébe, ahol a király Viktor Emánuellel találkozott. 1876-ban Reichstadtba ment az uralkodóval, ahol az orosz cárral tárgyaltak. 1876. január 31-én a boszniai és hercegovinai felkelés alkalmával átnyújtotta a Portának híres jegyzékét. 1878-ban mint első meghatalmazott képviselte a Monarchiát, s megszerezte a jogot Bosznia és Hercegovina okkupációjára. 1879. szeptember 22-én lemondott a külügyminiszterségről, miután létrehozta a német-osztrák-magyar szövetséget. Andrássy Gyula lett a Tiszavölgyi Társulat központi bizottságának elnöke Lónyay gróf halálát követően. 1876-tól a MTA igazgatósági, majd tiszteletbeli tagja. 1868-tól valóságos belső titkos tanácsos, 1877-ben az aranygyapjas vitéz, első osztályú spanyol grand és több rendjel tulajdonosa. 1878 óta altábornagy.¹⁶

Andrássy Aladár Zemplén megye főispánja lett 1870-ig,¹⁷ majd a fővárosban telepedett le, s gazdasági és pénzügyi életében nagy befolyással rendelkezett. A Magyar Általános Hitelbank, a Budapest–Pécs Vasúttársaság és a Magyar Gácsországi Vasúttársaság igazgatósági elnöke. Az Országos Gazdasági Egyesületben is fontos szerepet játszott, 1873-ban a Lipót-rend középkeresztjével tüntették ki.¹⁸

Andrássy Manó 1881-től 1891. április 23-án bekövetkezett haláláig a rozsnyói kerület képviselője a Szabadelvű Párt színeiben, 1881–1891 között a pénzügyi bizottság tagja, 1886-ban elnyerte a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot.¹⁹ Andrássy Gyula és Aladár, bátyjukkal ellentétben, a census alapján a főrendiház tagjai lettek. Gyula 1884 és 1887 között a közjogi bizottság,²⁰ 1887 után kezdődő ciklusban a felirati és közjogi bizottság tagja, valamint delegátus.²¹ Aladár a *delegatio* egyik legrégebbi tagja, több alkalommal elnöke is volt. A főrendiház pénzügyi,²² 1892-től a közlekedési bizottságnak is tagja volt.²³ Részt vett a legfőbb fegyelmi bíróság munkájában. 1896-tól haláláig királyi tárnokmester, így ettől kezdve a zászlósorak közé tartozott. Időközben az Országos Gazdasági Egyesület elnöke lett. 1886-ban lett valóságos belső titkos tanácsos, 1896-ban Aranygyapjas Renddel tüntette ki az uralkodó. Ő alapította a budapesti Önkéntes Mentőegyesületet, melynek haláláig elnöke is volt.²⁴

3. A második generáció

Andrássy Manó egyetlen fiúgyermeké, Géza 1856-ban Budapesten született. A gimnázium elvégzése után jogot hallgatott Budapesten és a genfi jogakadémián. Tanulmányainak befejezésével a Zemplén Megyei Gazdasági Kör elnöke lett. Egy évig mint huszárönkéntes szolgált, három évig pedig tényleges szolgálatú huszárhadnagy, s ebben a minőségében egy évet Boszniában töltött. 1881-ben Amerikában nemzetgazdasági tanulmányutat tett, dr. Meyer elismert nemzetgazdász tanítványaként. 1882-ben feleségül vette Kaunitz Eleonóra grófnőt. A Balaton-tavi Gőzhajózási Részvénytársaság

¹⁶ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

¹⁷ BOROVSZKY 1904. 680.

¹⁸ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

¹⁹ STURM (szerk.) 1892. 74–75.

²⁰ HALÁSZ (szerk.) 1887. 13–15.

²¹ STURM (szerk.) 1888. 67–68.

²² STURM (szerk.) 1892. 66–67.

²³ STURM (szerk.) 1897. 50.

²⁴ STURM (szerk.) 1901. 52.

felügyelő bizottsági tagja, A Felső-Bodrogi Vízzabályozó Társulat elnöke, a Ferenc József és Károly István főherceg védnöksége alatt álló Cs. és Kir. Vitorlázó Raj Contre-Commodore-ja volt.²⁵

Andrássy Gyula volt miniszterelnök legidősebb fia, Tivadar 1857-ben látta meg a napvilágot. Iskoláit Budapesten és Bécsben végezte, utóbbi helyen a Magyar Ifjúság Egyletének elnöke volt. Bosznia okkupációjában, mint Württemberg-husár segédtiszt vett részt.²⁶ Öccse, ifj. Andrássy Gyula 1860. június 30-án született, tanulmányai végeztével diplomáciai pályára lépett, s attaséként működött a konstantinápolyi és berlini nagykövetségeknél. Önkéntesi évét közben leszolgálta, és 1881-ben a 4. számú huszárezred tartalékos hadnagyává nevezték ki.²⁷

Benczúr Gyula: Andrássy Géza.
Betléri Kastélymúzeum,
Szlovákia (www.npg.hu)

Andrássy Tivadar.
Vasárnapi Ujság 52/21.
(1905. máj. 21.) Koller felv.

Ifj. Andrássy Gyula.
Magyar Nemzeti Múzeum
Történeti Fényképtára)

Andrássy Sándor. Országos
Széchényi Könyvtár
(<http://keptar.oszk.hu>)

Andrássy Aladár fia, Sándor 1863. június 19-én született Pozsonyban. Budapesten államtudományi végzettséget szerzett, majd Zemplén megye tiszteletbeli főjegyzője lett. Külföldön hosszabb utazásokat tett. Zemplén megye virilistája, valamint a közigazgatási bizottság választott tagja és a Zemplén Megyei Gazdasági Egyesület elnöke lett. 1889-ben feleségül vette Esterházy Marietta grófnőt.²⁸

A gyermekek közül legelőször, 1881-ben Andrássy Tivadar lett az országgyűlés tagja a terebesi körzetben a Szabadelvű Párt jelöltjeként. Az alakuló ülésen korjegyzőként működött közre. 1884-ben ismét ugyanott választották parlamenti képviselőnek, szintén szabadelvű programmal. Az 1884–1887 közötti ciklus vége felé megüresedett a csíkszentmártoni kerület mandátuma, ahol testvérét, ifj. Andrássy Gyulát választották meg időközi választáson, szintén a Szabadelvű Párt képviselőjelöltjeként.²⁹ 1887-ben szabadelvűként ismét megválasztották mindkettőjüket, Tivadar a Zemplén megyei Terebesen, Gyula pedig a Csík megyei Csíkszentmártonban lett újra képviselő. Tivadar delegátus és a közgazdasági bizottság tagja, majd a képviselőház alelnöke lett. Andrássy Gyula a ciklusban tagja lett a pénzügyi bizottságnak. Andrássy Manó halála után az időközi választáson a rozsnyói kerületben fiát, Gézát ellenjelölt nélkül, egyhangúlag megválasztották a Parlamentbe.³⁰ Az 1892-es választásokon már mindegyik fiú bekerült az új Országgyűlésbe, a Szabadelvű Párt frakciójába. Andrássy Tivadart ismét a terebesi kerület küldte a Parlamentbe, ahol a közgazdasági bizottság tagja lett, s a ciklus végéig továbbra is betöltötte a képviselőház alelnöki pozícióját. Közben elnyerte a valóságos belső titkos tanácsos címet. Öccsét a választásokon viszont már Budapest VI. kerületében választották meg, s a mentelmi és a pénzügyi bizottság tagja lett. A Wekerle-kabinet megalakulása után 1893-ban a Belügyminisztérium államtitkára lett. Tisza Lajos gróf halála után pedig ő lett a király személye körüli miniszter. A kormány bukása után az egyházpolitikai

²⁵ STURM (szerk.) 1892. 197–198.

²⁶ HALÁSZ (szerk.) 1886. 4.

²⁷ BASICS 2005. 256–261.

²⁸ STURM (szerk.) 1892. 175.

²⁹ HALÁSZ (szerk.) 1886. 4.

³⁰ STURM (szerk.): 1888. 165–166.

reformjavaslatok kidolgozásában működött közre. Andrassy Géza szintén a rozsnyói kerületben nyert mandátumot. 1894-ben azonban az ellenzék számos kormánypárti képviselő ellen felvetette az összeférhetetlenséget, így ellene is, mivel vasművek tulajdonosaként szerződéses viszonyban állt az állammal. Ennek során lemondott képviselő helyéről, azonban a kormányváltás után, mint a nagymihályi kerület képviselője, újra tagja lett az Országgyűlésnek. Újbóli megválasztása után üzemeit eladta a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt.-nek, a pénzügyi bizottság tagja lett. Andrassy Sándort a zempléni Homonna kerülete küldte a Parlamentbe, ahol a véderő bizottság tagja lett.³¹

Az 1896. évi választásokon, Gyula kivételével, az Andrassyak mandátumot nyertek szabadelvű jelöltként, Andrassy Tivadart ismét Terebesen választották meg. Az összeférhetlenségi és a felirati bizottság tagja, a közgazdasági bizottság elnöke lett. A millenniumi ünnepségek során a június 8-ai felvonulást szervező bizottság elnöke volt. Később az összeférhetlenségi bizottság elnökévé választották, s ebben a minőségében 1897-ben különvéleményt nyújtott be négy képviselő ügyében, de a többség ellene döntött, s tisztségéről lemondott. Andrassy Gézát ismét Rozsnyón választották meg a Szabadelvű Párt síneiben, s a közlekedési bizottság tagja lett. 1898-tól valóságos belső titkos tanácsos lett. Mandátumáról azonban időközben lemondott, s helyette unokatestvérét, ifj. Andrassy Gyulát küldték a Parlamentbe. A volt miniszterelnök kisebbik fia, 1898-tól a MTA lelevelező tagja, 1899-től valóságos belső titkos tanácsos, 1896-ban írta meg *A kiegyezésről* c. munkáját, amelyben Deák Ferenc tevékenységének történelmi és politikai jelentőségét taglalja. Művéért a MTA Bródy-díjjal jutalmazta, azonban a 3000 Ft-os díjat Gyula felajánlotta az Akadémiának, hogy készítsék el Deák Ferenc élet- és jellemrajzát. *A magyar állam fennmaradásának és alkotmányos szabadságának okai* c. kétkötetes könyve még ennél is nagyobb elismertséget kapott. Andrassy Sándort ismét Homonna választotta be a Parlamentbe, ahol a pénzügyi bizottság tagja lett.³²

A Bánffy-éra alatt Andrassy Gyula és Tivadar voltak az inkompatibilitási kérdés körül létrejött mozgalom élharcosai. Az 1898-ban kitört obstrukció során, az úgynevezett Tisza-lex benyújtása után mindketten elhagyták a Szabadelvű Pártot, s a disszidensekhez csatlakoztak. Tivadar a Gálszécsen tartott beszédében a megújulás első feltételeként Bánffy miniszterelnök távozását jelölte meg. Gyula pedig a pártközi megegyezés létrehozásánál volt meghatározó személyiség, Csáky Albin gróffal együtt meg volt bízva azzal, hogy Bánffy bárónak tudomására hozzák ennek feltételeit. Bánffy lemondását követően mindketten visszatértek a Szabadelvű Pártba.³³

Az 1901. évi választások alkalmával mindannyian mandátumot szereztek választókerületükben a Szabadelvű Párt jelöltjeként. Andrassy Tivadar ismét Terebesen nyert, majd az összeférhetlenségi bizottság elnöke, az Erzsébet királyné-szobor bizottság, valamint a felirati és a közgazdasági bizottság tagja lett. Az 1900-as évek elejétől részt vett a Nemzeti Múzeum Tanácsának és a Fővárosi Közművek Tanácsának munkájában. Ifj. Andrassy Gyulát most Losonc város egyhangúlag választotta be a magyar parlamentbe, ahol a felirati és a pénzügyi bizottság tagja lett.³⁴ 1902-1907 között a Társadalomtudományi Társaság elnöke volt.³⁵ A katonai javaslatok elleni obstrukció alkalmával éles beszédben kelt ki a hadsereg akkori szervezetének védelmére. Tagja volt az 1903-ban vesztegetési ügy felgöngyölítésére felállított parlamenti bizottságnak és a Szabadelvű Párt kilences bizottságának. Andrassy Géza ismét Rozsnyón szerzett mandátumot, s a közlekedési bizottság tagja lett. Andrassy Sándor pedig ismét Homonnán nyert, s a pénzügyi bizottságban folytatta tovább munkáját.³⁶

1904. november 18-a után mindannyian kiléptek a Szabadelvű Pártból, s a disszidensek közé léptek. Andrassy Gyula nyílt levélben adta elő kilépésének okait, s 1904. december 14-én megtámadta Tisza István kormányfőt, akivel ezután többször is éles vitái voltak. Az egykori miniszterelnök legkisebb fia a disszidensek vezére lett, és pártjával együtt csatlakozott az ellenzékhez, amelynek soraiban is befolyásos szerep jutott neki.³⁷

³¹ STURM (szerk.) 1897. 186–187.

³² STURM (szerk.) 1901. 197–200.

³³ STURM (szerk.) 1901. 198–200.

³⁴ STURM (szerk.) 1901. 198–200.

³⁵ VÉGVÁRY–ZIMMER (szerk.) 1910. 214.

³⁶ FABRO–UJLAKY (szerk.) 1905. 199–203.

³⁷ FABRO–UJLAKY (szerk.) 1905. 199–203.

Az 1905. évi választásokon disszidens színekben nyert a négy Andrásy mandátumot, Tivadar ismét Terebesen, s az összeférhetetlenségi állandó bizottság tagja lett. Gyula két helyen is indult: Budapest IV. kerületében Tisza István gróffal, valamint Olaszliszkán Balkányi Gézával szemben. Az miniszterelnökkel szemben alulmaradt, de a zempléni körzetben megválasztották. Andrásy Géza megint Rozsnyón, Sándor ismét Homonnán szerzett bizalmat.³⁸

A disszidensek 1905-ben az Alkotmánypárt nevet vették fel, az Andrásyak közül újra Gyula élvezte a legnagyobb befolyást. 1905. június 22-én a parlament ismételt elnapolásával szemben ő terjesztette elő a szövetséget ellenzéki pártok tiltakozását. 1905. szeptember 23-án egyike volt azon öt pártvezérnek, akik a király előtt megjelentek. A Tisza-kormány lemondása után, 1906 februárjában megbízták, hogy a válság megoldása érdekében közvetítsen a tárgyalásokban a király és a koalíció között. Ferenc József kívánságára a megalakult Wekerle-kabinetben elvállalta a belügyi tárcát, tevékenységét elismerték, a nemzeti ellenállás kulcsfigurájaként tartották nyilván, számos város és község választotta meg díszpolgárának.³⁹

Az 1906. évi választásokon Tivadar kivételével mindannyian a Parlament tagjai lettek, immár alkotmánypárti programmal. Gyula három helyen: Kassán, Olaszliszkán és Töketeresben szerzett mandátumot, de csak a kassait tartotta meg. Géza ismét Rozsnyón nyert, s a közlekedésügyi bizottság tagja lett. Sándort Homonnán újraválasztották, s a pénzügyi bizottságban dolgozhatott ezután.⁴⁰

Az Andrásyak közül a legmagasabb pozíciókra ismét Gyula tett szert belügyminiszterként. Munkásságához fűződik az alkotmánybiztosítékok néven ismert törvények megalkotása, amelyek a közigazgatási bíróságok hatáskörét bővítették ki. Eltörölte a korban lex-Szapárynak nevezett törvényt. A közegészségügy javítására is nagy erőfeszítéseket tett, kiépítette az erkölcsi gyermekvédelem rendszerét, végrehajtotta a községi közegészségügyi szolgálat reformját, az alkohol elleni védekezésre irányuló akciókat intenzíven támogatta. A fővárosi államrendőrség, a csendőrség és a határrendőrség fejlesztésére is nagy gondot fordított, megváltoztatta a kivándorlási törvényt, megpróbált gátat szabni a megnövekedett visszaéléseknek. Az igazságügy-miniszterrel együtt megalkotta a rendőri kihágási bíráskodásról szóló rendeletet. 1908 őszén benyújtotta a választójog reformját a képviselőházban, amely a többes szavazatok elvét érvényesíti. 1910 január 17-én ért véget a megbízatása, mikor a kabinettel együtt az uralkodó őt is felmentette állásából. Budapest a főváros fejlesztésében elért érdemeiért 1910. február 3-án díszpolgárává választotta. 1910. február 14-én az általa vezetett Alkotmánypárt is feloszlott, mert a közelgő választásokon nem akarták gyengíteni külön ellenzéki állásfoglalásaikkal a 67-es pártot. 1909-ben feleségül vette testvére, Andrásy Tivadar özvegyét, Zichy Eleonóra grófnőt.⁴¹

Sándor 1907-ben valóságos belső titkos tanácsos lett, majd cs. és kir. kamarás és a Felső-Bodrogi Vízszabályozó Társulat alelnöke, az Országos Filoxera Bizottság munkájában pedig mint tag vett részt. A Magyar Királyi Önkéntes Gépkocsizó Egyesület parancsnokává választotta, majd a Magyar Automobilklub elnöke, a Pannonia Evezőklub tiszteletbeli elnöke lett.⁴²

³⁸ FABRO–UJLAKY (szerk.) 1905. 199–203.

³⁹ FABRO–UJLAKY (szerk.) 1906. 38–42.

⁴⁰ FABRO–UJLAKY (szerk.) 1906. 38–42.

⁴¹ VÉGVÁRY–ZIMMER (szerk.) 1910. 214–216.

⁴² VÉGVÁRY–ZIMMER (szerk.) 1910. 216–217.

Összegzés

Az Andrásyak politikai tevékenységében az 1910-es országgyűlési választás korszakhatárnak tűnik, hiszen ekkor már csak ifj. Andrassy Gyula került be a Parlamentbe. Az országgyűlési almanachok adatai alapján szembetűnő, hogy a vizsgált időszakban a rokon kapcsolatok mennyire sokat számítottak a politikában, ez leginkább a pártváltásokban figyelhető meg, így 1898-ban és 1904-ben is. Összegzésképpen elmondható, hogy az Andrásyak betleri ágának tagjai prominens helyet foglaltak el a politikai elitben, az ország vezetésében, s közülük is kiemelkedik Andrassy Gyula miniszterelnök és hasonnevű fia.

FORRÁSOK

FABRO–UJLAKI 1905

FABRO HENRIK–UJLAKI JÓZSEF (szerk.): *Sturm-féle országgyűlési almanach. 1905-1910. Rövid életrajzi adatok az országgyűlés tagjairól.* Budapest, 1905

FABRO–UJLAKI 1906

FABRO HENRIK–UJLAKI JÓZSEF (szerk.): *Sturm-féle országgyűlési almanach. 1906-1911. Rövid életrajzi adatok az országgyűlés tagjairól.* Budapest, 1906

HALÁSZ1886

HALÁSZ SÁNDOR (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1886. Képviselőház.* Budapest, 1886

HALÁSZ 1887

HALÁSZ SÁNDOR (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1887. Főrendiház.* Budapest, 1887

STURM 1888

STURM ALBERT (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1887-1892. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól.* Budapest, 1888

STURM 1892

STURM ALBERT (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1892–1897. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól.* Budapest, 1892

STURM 1897

STURM ALBERT (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1897–1901. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól.* Budapest, 1897

STURM 1901

STURM ALBERT (szerk.): *Országgyűlési almanach. 1901–1906. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól.* Budapest, 1901

VÉGVÁR–ZIMMER 1910

VÉGVÁRY FERENC–ZIMMER FERENC (szerk.): *Sturm-féle országgyűlési almanach. 1910–1915. Rövid életrajzi adatok az országgyűlés tagjairól.* Budapest, 1910

BIBLIOGRÁFIA

BASICS 2005

BASICS BEATRIX: *Betlér és Krasznahorka. Az Andrásyak világa.* Budapest, 2005

B. KOVÁCS 1997

B. KOVÁCS ISTVÁN: *Gömörország.* Pozsony, 1997

BONA 1987

BONA GÁBOR: *Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49.* Budapest, 1987

BOROVSKY (szerk.): 1904

BOROVSKY SAMU (szerk.): *Gömör-Kishont vármegye.* Budapest, 1904 (*Magyarország vármegyéi és városai*)

MIHÁLYFALUSI FORGON 1909

MIHÁLYFALUSI FORGON MIHÁLY: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai.* Kolozsvár, 1909

NAGY 1857

NAGY IVÁN: *Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal I. A-B.* Pest, 1857